

Õpilase arengupotentsiaali arvestamine

(Pigem hariduskorralduslikust vaatepunktist)

Aaro Toomela

Tallinna Ülikool

kultuuri- ja neuropsühholoogia professor

Konverents:

“Teel õppijakeskse hariduse poole”

“Teel ...”, miks alles teel?

Õppeprotsessis on kaks osapoolt – õpilane ja tema arengukeskkond, milleks on eelkõige õpetaja ja selle organiseeritud arengut toetav keskkond (+ taustaks kogu hariduskorraldus). Kumba poole tõttu oleme ikka teel ja mitte kohal? – ilmselt mitte õpilase tõttu.

Miks peaks haridus olema õppijakeskne?

... Ja mida “õppijakeskne” üldse tähendab?

X-(õppija-, patsiendi-, kliendi-, kodaniku-, etc.) keskne on vastava valdkonna tegevus, mis parimal viisil toetab X heaolu praegu ja edaspidi.

... Kes otsustab, mis on “parimal viisil” ja mis on “heaolu”?

* Mõne arvates peab otsustajaks olema X – see võib olla õige hetkeolukorras, kuid väga küsitav pikas perspektiivis.

* Otsustajaks on ekspert, kes *tõendus põhisel* (!!!) alusel määratleb nii eesmärgi (“heaolu”) kui ka selle saavutamise teed (“parimal viisil”).

Ka siin on võimalikud variandid:

** Heaolu määratletakse teenusepakkuja, organisatsiooni, ühiskonna vms vaatepunktist (Nt Haridust on vaja tööturule sisenemiseks)

** Heaolu määratletakse X vaatepunktist

** Heaolu määratletakse mõlema poole seisukohti arvestades – *jätkusuutlik ja efektiivne saab olla vaid selline lähtekoht!*

Miks olla õppijakeskne?

- * ... Humanistlikud väärtused – nii on ilus, inimene ja inimlikkus ... kuid see ei tähenda suurt midagi, kui pole selge, mil viisil need väärtused täpselt väljenduma peaksid.
- * Mõned ratsionaalsed põhjendused? Millised? (Need on tuletatavad nt epistemoloogiast, psühholoogiast ja ühiskonnateooriast ... Aga see on teine jutt)

Kuidas olla õppijakeskne?

* Õppija parimal viisil toetamiseks on ainukeseks teeks *teadlik ja põhjendatud* õppija hetkeomadusi arvestav õpetamisviiside valik.

* Kas see on uudis? *Dewey* ja *Montessori* arutlused; *Uexküll* – maailm; *Koffka* – käitumiskeskond; *Võgotski* – lähima arengu tsoon jt – kõik on suunanud õppija aktiivset rolli mõistma ja õppija omadusi arvestama.

Kui õpilasega arvestamise printsiip on teada ja põhjendatud, siis miks me seda ei ole teinud/ ei tee? – sest ei oska?

Ei oska jah: Mida õpilase kohta peaks teadma ja kuidas seda õpetamisel arvestama on väga keeruline teada saada: *Lähima arengu tsoon*; kas ikka on selge, mida see tähendab?

LATs – see on arengupotentsiaal; kuid potentsiaal, mille realiseerumine on erinev sõltuvalt arengukeskkonnast:

Nt häälikuanalüüsi häirega laps suudab lugema õppida. Kuid lugemaõppimise kiirus sõltub sellest, kuidas ja mida õpetada. Mõnda aitab häälikuanalüüsi õppimine, teist see ei aita ja vastavalt peab lugemaõpetamine toetama häälikuanalüüsita lugemise mehhanismi.

Õpilase arengupotentsiaali realiseerumist saab parimal viisil toetada, teades LATs ülesehitust ja kasutades sellele vastavaid õpetamise meetodeid. Selleks on vaja: ...

(1) Erinevate arenguvaldade LATs ülesehitust kirjeldavaid *hindamisvahendeid* – nende kasutamine peaks olema kujundava hindamise sisuks!

(2) Erinevatele – nii sama valdkonna piires kui erinevates valdkondades – LATsoonidele vastavaid *õpetamise meetodeid*.

Miks neid hindamisvahendeid ja vastavaid õpetamise meetodeid ei kasutata? ... Sest neid (peaaegu) pole Eestis olemas!

Kes on süüdi?

* Õpetaja?

Jah! ... sest ei nõua nende loomist!

* Koolijuht, KOV, ... ?

Jah! ... sest ei nõua nende loomist!

* Ülikoolid-õppejõud-teadlased?

... Nii ja naa ...

Toomela, A. (2010). *Kujundava hindamise teoreetilised probleemid ja neist tulenevad rakenduslikud järeldused*. Tartu: Tartu Ülikooli Õppekava Arenduskeskus.

1. Kujundava hindamise läbiviimist—otsuseid, milliseid hindamisvahendeid ja kuidas luua ning kuidas neid kasutada, samuti rakenduslike järelduste tegemise instruksioone—peaks kujundama tegevõpetajate ja vastava valdkonna (eelkõige psühholoogia ja kasvatusteaduste) tegevteadlaste koostöös. Juhtiv roll selles protsessis peaks olema teoreetikutel.

2. Kuna tippteadlaste hulk on väike, on ilmselt otstarbekas kujundava hindamise mehhanismide loomine tsentraliseerida. See protsess *ei saa olla projektipõhine*, kuna asjakohane teooria areneb pidevalt. Vastavalt on *vajalik luua püsifinantseerimisega rakendusuringute keskus.*

Miks ikkagi ülikoolid vajalikke uuringuid ei tee ja hindamisvahendeid ning õpetamise meetodeid ei loo?

(1) Puudub tellimus.

(2) Kui tellimus oleks, ikka ei teeks, sest:

2.1. Vajaliku kompetentsiga inimesi on vähe ning needki seotud erinevate asutustega.

2.2. Tegemist oleks rakendusuuringuarendustegevusega, mis Eestis ei ole teadus, kuna ei publitseerita ja ei tsiteerita.

Millised on võrdsed võimalused, kui kõik ei ole ühevõrgad ja ühetargad? HEV seminar TARTUS 26. jaanuar 2016, Ingrid Vaikmaa (Kadrina keskkool); slaid 44/48

10. ... Toetame Tallinna Ülikooli professori Aaro Toomela ettepanekut, mille ta esitas 2013. a 1. märtsil Tartus *luua riiklik lapse arengust lähtuvate uuringute süsteem:*

- * varane äratundmine
- * õpikeskkonna kujundamise meetodite arendamine
- * lapse kirjeldamiseks pedagoogiliselt tundlike vahendite loomine
- * haridusökonomika, et tagada kõigile lastele võrdsed abivõimalused

Mina toetan Ingrid Vaikmaa ideed

